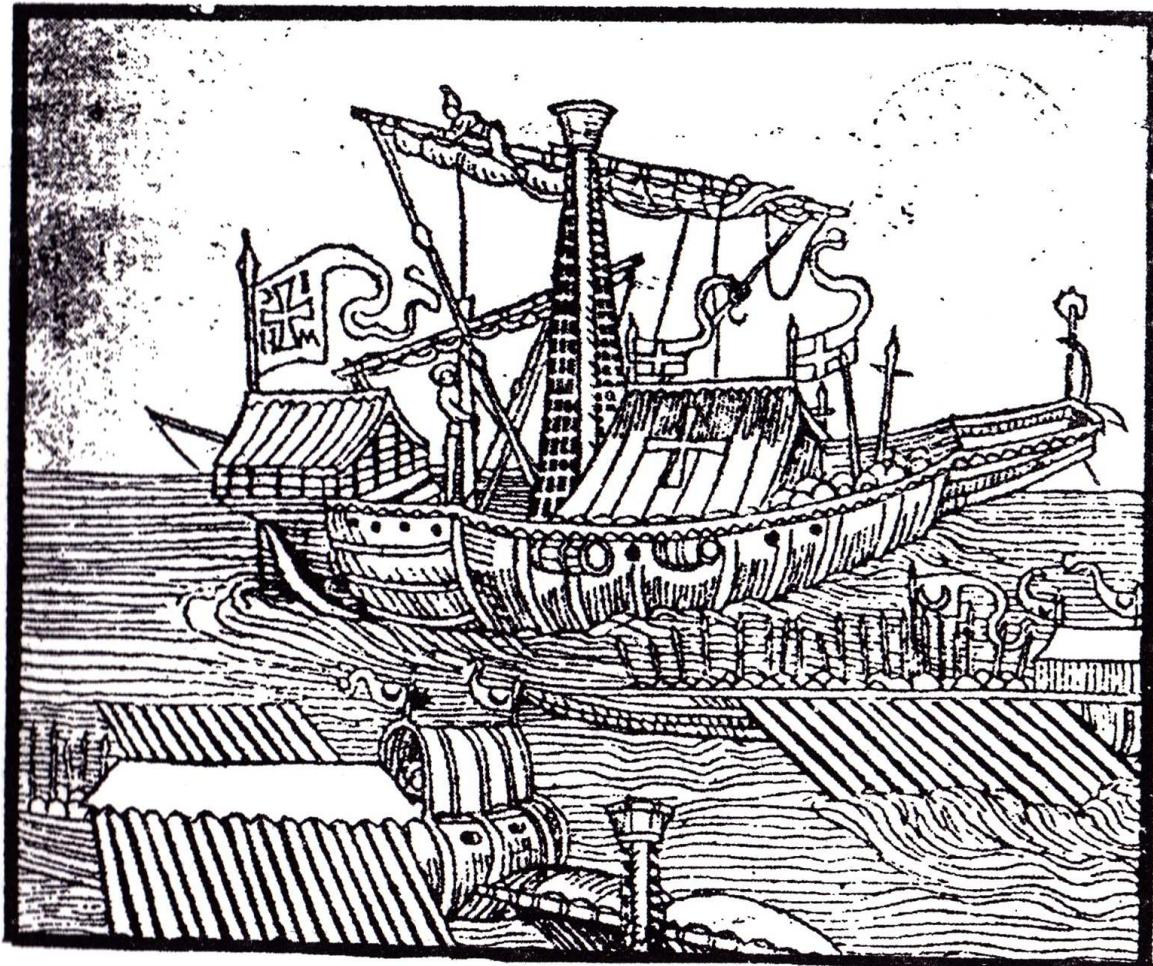

vexilotogie

98

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE 3

vexiologie

98

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE 3

Ing. Jaroslav Martykán

OSMANSKÉ BARVY - ČERVENÁ A BÍLÁ (1. ČÁST)

Svůj předcházející příspěvek do klubovního zpravodaje, ve kterém jsem se zabýval symboly největších tureckých říší v dějinách (1), jsem skončil před nástupem Osmanů na scénu Malé Asie. Než se soustředím na vexilogickou problematiku, bylo by proto vhodné zmínit se také o dějinách vzestupu tohoto kmena.

Osmané patří ke kmeni Kayı Oghuzských Turků, kterým vítězná bitva Seldžuků r. 1071 u Malazgirtu ve východní části Malé Asie otevřela cestu na tento poloostrov. Přišli sem z Chorezmu s vojsky posledního chorezmáského vládce Dželalettina, kterého z jeho země vytlačil vpád Čingischána v letech 1219 až 1221, a začali se usazovat na březích Vanského jezera. Okolí města Ahlatu na severním břehu jezera bylo prvním místem, kam potomky Oghuzova syna Güna přivedl jejich vůdce Gündüz Alp. Ten tady i zemrel, takže migrační vlnu do anatolského vnitrozemí již vedl jeho syn Ertuğrul Alp. Při tažení v sestavě chorezmáských vojsk došlo r. 1231 u města Erzincanu ke střetnutí s mongolskými armádami, jistícími zakavkazskou operaci Čingischánovu. Příslušníci kmene Kayı se při této bitvě vyznamenali, a proto jim seldžucký sultán Alâeddin I. Keykubad (1219-1236), který podporoval Dželalettina, dovolil usadit se v blízkosti Ankary, v pohoří Karacadağ. Protože byli bojovníci z kmene Kayı využiti Seldžuky při obléhání byzantského císaře v Nikáji a jako záštita úvemi, vyrvaných Seldžuky byzantské říši, přiznal sultán Alâeddin I. Keykubad obsazené pastviny v okolí města Söğütu na rozhraní dnešních provincií Bursa, Kütahya a Bilecik a na hranicích s Byzancí jako údělné území pro Ertuğrula a jeho rodinu.

Zatímco v době úpadku Seldžuků začaly vnitřní rozbroje mezi jednotlivými bejliky, Osmané se soustředovali na jediný cíl - boj proti byzantské říši. Velké zásluhy na tureckém boji proti Byzantincům osvědčil i Ertuğrulův syn Osman, kterému seldžucký sultán Alâeddin III. Keykubad za zásluhy o dobytí města Karacahisar (Sultanhisar) r. 1291 poslal do Söğütu "praporec se svou tuğrou - kaligraficky provedeným podpisem - a stříbrem oděněho koně" (2). Tak byl založen sandžak kmene Kayı, který přijal jméno svého zakladatele Osmana a stal se základem pozdějšího nezávislého osmanského státu. Od té doby se spolu s ostatními tureckými kmény, a později i v jejich čele, podíleli Osmané na vítězství nad byzantskou říší a na upevnění moci Turků v Anatolii.

Záhada Osmanova praporu vyřešena ?

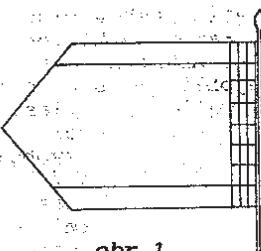
Ačkoliv se turečtí historikové zhusta zmiňují o úspěších Osmanových tažení, ani v jednom případě se nedotýkají podoby jeho standarty. Není dokonce ani jasné, zda Seldžucká říše, jejímž byl vazalem, nějaký oficiální prapor měla; podle několika zmínek v literatuře se má za to, že seldžucké prapory byly převážně bílé barvy (3). Bílá měla pro Seldžuky takřka mystický význam. Je známo, že před střetnutím na Malazgirtské planině se sultán Alparslan Gazi oděný celý do bílé výstroje vztyčil na koni před svou armádu a takto k ní promluvil: "Moji vojáci! Padnu-li jako mučedník, necht je tento bílý šat mým rubášem! Pak má duše vstoupí do nebes. Zůstaňte jednotni, necht nýž syn Melik šáh nastoupí na trůn a vy mu budte věrni!" (4). Tak se bílá barva stala symbolem dobytí Anatolie.

I když je možné, že každý z vazalů vládce používal prapor v podobě, jakou si sám zvolil, je velmi pravděpodobné, že na znak vazalství přijímal z rukou suverénových jím stanovený nebo jeho praporec, který si vzal za svůj. Vždyt i staroturecký výraz pro prapor (sandžak) byl synonymem léna (panství), které nový leník obdržel. Podle všech indicií obdaroval sultán Alâeddin III. Osmana praporem bílé barvy. Podle historika Aşika Paşazadeho přinesl sultánovi radostnou zprávu o dobytí Sultanhisaru Osmanův synovec Akdemir, kterému Alâeddin III. na znak vděku daroval prapor, o jehož barvě ani podobě se však Aşik nezmiňuje (5). Jeho pozdější kolega Oruç Bey je při popisování této události již sdílnější: "Sultán Alâeddin se po oznámení zprávy o dobytí byzantského hradu velmi zaradoval. Rozvinul bílý praporec, odvozený od bílého praporu, který od egyptského sultána přinesl duchovní Risaletin, a spolu s dalšími symboly jej zaslal Osmanovi." (6) V tom případě zmiňovaný bílý prapor nemohl být nic jiného než islámský symbol, známý v Turecku jako *livayî beyza* (arabsky *al-i liwa al-abjad*, česky "bílý prapor"), který se v oblasti severní Afriky stal synonymem muslimské víry. Islám arabského chalifátu se totiž ze střední Arábie (jeho sídlo bylo v Medíně) rozšířil do severní Afriky až po Pyrenejský poloostrov, respektive na východ až ke břehům Indu za omájjovské dynastie (661-750), jejíž příslušníci používali na svých praporech bílou barvu. I ve 13. století tedy káhirský chalif zaslal seldžuckému vladaři jako odměnu za úspěchy při šíření islámu bílý prapor (7) a dosud se v arabském Maghribu občas ještě vztyčuje bílý prapor na mešitě v době zahájení pátečních náboženských obřadů. Tento náboženský symbol ostatně inspiroval i pozdější osmanské sultány (Sulejmána Nádherného a Selima Krutého), kteří i po několika staletích používali na svých taženích bílé prapory.

Je doloženo, že osmanští sultánové se na svá tažení vydávali i se svými osobními prapory. Cenné dílo o vojenské organizaci osmanské říše napsal hrabě Marsigli (8), který se zmiňuje rověž o používání sultánových symbolů: "Kdykoliv se výpravy zúčastnil i pádišáh (sultán), bylo jeho sedm bunčuků umístěno do vojenského ležení. Před zahájením výpravy dovolil sultán vynést z paláce svůj osobní prapor, který byl nesen před nastoupenou armádou. Vyvěsit tento prapor ve vojenském ležení nebo při vojenské výpravě jsem však nikdy neviděl."

Jak takový prapor mohl vypadat, dokládá jeden z více než

sta dochovaných sultánských praporů a vla-
jek, uložených v depozitářích sultánského
paláce Topkapı. Nejcennější z bílých prapo-
rů, nacházejících se v expozici praporů oz-
brojených sil, je exemplář reg. č. 1043
o rozměrech 400 x 250 cm. Na bílém listu je
při žerdi našit pruh, na němž jsou ve třech
řadách vyšity nápisy (Basmala a Vyznání)
(9); každá řada je rozdělena na osm stejně
dlouhých dílků, střídavě zelených a červe-
ných. První řada začíná červeným, druhá ze-
leným a třetí opět červeným dílkem, jejichž barvy se podél žerdi
střídají. Horní a dolní okraj tohoto listu jsou obšity tmavě
červeným lemem (obr. 1). Datování tohoto praporu je velmi obtíž-
né, avšak odborné expertizy potvrdily jeho velké stáří. Zvlášt-
nosti praporu je skutečnost, že na rozdíl od ostatních praporů
ze sbírek muzea, které jsou zhotoveny z jednoduchého sukně, je
jeho bílé pole tvořeno suknem dvojitým. Ředitel muzea Tahsim Öz
ve 20. letech objevil, že mezi oběma vrstvami je zbytek staré
a velmi poškozené látky. Vše nasvědčuje tomu, že původní látka
byla pro svůj dezolátní stav obnovena a mezi obě novější vrstvy
byla vložena zbylá část praporu starého (10). Tato péče svědčí
o velkém významu, který byl starému praporu přikládán, a nelze
vyloučit, že se jedná o novější kopii staré relikvie – snad do-
konce praporu Osmanova. Přímý důkaz pro toto tvrzení však samo-
zřejmě neexistuje.

obr. 1

Vznik červeného praporu s půlměsícem

Bílý prapor však za každé okolnosti plnil funkci osobního symbolu panovníkova, zatímco v armádě se používalo jiného praporu. F. Kurtoğlu se domnívá, že to byl prapor s půlměsícem na červeném poli, i když o tom neexistuje žádný jednoznačný důkaz (7). Kurtoğlu vychází jednak z mýtického významu půlměsice v životě Osmanové (viz legenda o šejchu Edebalim), jednak ze skutečnosti, že v raně osmanském období většina islámských vládců používala půlměsíc. Ten byl později doložen i na praporech osman-ských, které tuto teorii podporují.

Podle široce tradované legendy se Osman i jeho otec bez Er-tuğrul po usazení v oblasti Söğütu stýkali s významným místním činitelem, zakladatelem a velkým šejchem náboženského rádu kmene Ahi a myslitelem Edebalim. Jednou se Osmanovi údajně zdálo, jak z pasu tohoto svatého muže vystoupil půlměsíc a zapadl do hrudi Osmanovy. Když sestoupil do prsou Osmanových, vyrostl mu z břicha strom, v jehož stínu bylo vidět hory a z úpatí každé z nich prýstíci prameny, které zavlažovaly zahrady nebo se měnily v kašny. Osman Gazi požádal šejcha, aby mu jeho sen vyložil. Edebalí mu odpověděl: *Synu Osmana, sultanát tobě a tvým potomkům budiž požehnán a moje dcera Maihum Hatun nechť se stane tvou zákonou (manželkou)!* (11) I ostatní tehdejší učenci vyložili sen jako Alláhův pokyn Osmanovi k pokročení zemí nevěřících od výcho-du k západu (12), a tak se v turecké mytologii stal půlměsíc synonymem náboženského poslání Osmanovy říše. Odhlédneme-li od le-gendy, je přesto evidentní, že astrální motivy byly u Turků vel-mi oblibené (13). Rovněž v prostředí, kde se nacházel Osmanův kmen Kayı, tj. na hranicích byzantské říše, má půlměsíc dlouhou

předislámskou minulost. Vždyť např. pohanské Byzantium bylo pod ochranou řecké bohyně Artemidy, jejímž symbolem byl právě půlměsíc. Artemis byla ostatně v celé Malé Asii ztotožněna s místním nejoblíbenějším symbolem - Velkou matkou Kybelé - a tak celá Anatolie byla vlastně "pod ochranou půlměsice" ještě dříve, než tam přišli Turci.

Astrální symboly se ostatně objevovaly i na praporech osmanických panovníků v oblasti, jak o tom svědčí tzv. Katalánský atlas, který r. 1375 zhotovil muslimský kartograf z Andalusie Hámí a který nad řadu přístavních měst na pobřeží Středozemního moře namaloval i barevné vlajky jejich držitelů. Například nad Oranem vlnaje šesticípá hvězda na bílém poli, nad Alžirem je červený prapor, Tunis ukazuje na červeném podkladě půlměsíc. Na pobřeží Anatolie jsou symbole vybaveny jenom Antalya (šesticípá hvězda bezliku Hamidoğulları) a Sinop (osmicepá hvězda bezliku Isfendiyaroğulları) (14). Na další španělské mapě z 15. století, nalézající se v paláci Topkapi, jsou zobrazeny vlajky nad městy severní Afriky, Egypta a Sýrie, na nichž je evidentně půlměsíc také (15). Mapy dokazují, že astrální symboly obvyklé v muslimských státech Orientu se záhy objevily i na tureckých praporech.

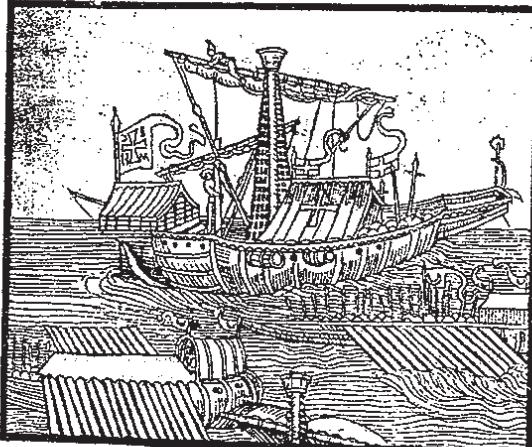
Pokud jde o barvu tureckého praporu, i s ní je spojena pověst, podle které k podobě turecké vlajky inspiroval sultána Murada II. odraz měsíce v krvi zalitém rybníku po bitvě u Kosova r. 1448 (16). I když všechny průkazné materiály o praporech Osmanů pocházejí z doby po tomto roce, použití červených praporů je v souvislosti s Osmany doloženo již dříve. Již zmiňovaný letohistorik Aşik Paşazade se zmíní, že při obsazení Alaşehiru (doslova "Rumélkové město") vlály v ulicích tmavě červené prapory. A Alaşehir Osmani získali již r. 1379! (17) Po Aşiku Paşazadem použil v básni "Kefe Şeferi" přirovnání muslimského světa k růžovému sadu básník Dursun Bey, a to pod vlivem rozšíření červených vlajek mezi muslimskými státy (18). Je tedy velmi pravděpodobné, že v historicky krátké době po zavedení osobní standarty Osmanovy, přijali Osmani i jakýsi červený prapor.

Kdy k tomu však mohlo dojít? Ještě za panování Osmana (1281 - 1324) byla r. 1299 vyhlášena nezávislosti jeho státu na seldžuckém sultánovi (r. 1308 vymřela seldžucká dynastie); zrušení lenního vztahu mohlo být příležitostí ke změně symbolu nově nezávislého vládce. Významného postavení dosáhl mladý stát za vlády Osmanova syna Orhana Gaziho (1324 - 1362), který r. 1326 vybojoval na byzantském císaři město Bursu, kam přesunul centrum svého bezliku. Ten se stal nejmocnějším mezi tureckými státy na maloasijském poloostrově. Když r. 1329 znova získal do tureckých rukou první hlavní město Seldžuků v Anatolii Iznik, vliv Orhanův ještě vzrostl a po dalším vítězství nad Byzantinci r. 1352 dosáhl vrcholu. Roku 1327 začal Orhan v Burse razit první osmanské stříbrné mince s nápisem, který jej tituloval jako sultána. Nově založenou říši nazval na počest svého otce Osmanovou. Nebylo povýšení statutu osmanského panovníka dostatečným důvodem pro přijetí červené barvy, kterou i Turci považovali za barvu suverénních vládců? A navíc byl Orhan ještě za života Osmanova spřízněn s Byzantinci, když si vzal za manželku byzantskou princeznu Hollofyru, takže použití byzantského půlměsice na novém symbolu samostatného vládce by vyjadřovalo i "porobení" byzantské mocnosti, nebo alespoň vyrovnání se jí.

Osobně se však domnívám, že k přijetí červeného praporu došlo až v období vlády Orhanova syna Murada I. Hüdavendigara (1359 - 1389). Následující vývoj osmanských barev nás poučí o tom, že osobní emblém panovníků neměl dlouho nic společného se znameními používanými v armádě a námořnictvu, které se staly předchůdci turecké námořní vlajky. Již jsme se zmínili, že osobní standarty sultánů zachovávaly i v pozdější době bílou barvu praporce Osmanova, a tak se jakékoliv změny v postavení jejich držitelů do jejich podoby nemusely promítat. Dále za doby Muradovy došlo ke dvěma výrazným změnám v osmanském vojenství: byla založena první stálá pěchota, tzv. janiciáři (turecky *yeniçeri* - nová armáda) z islamizovaných příslušníků porobených národů, kteří se záhy stali elitou osmanského vojska v době válečné a sultánovou osobní gardou v době míru; v janiciářských jednotkách je užívání červeného praporu doloženo velmi dříve (19). Murad také poprvé překročil Dardanely a dobyl Trákkii, k čemuž potřeboval ještě dokonalejší lodstvo, než mohla mít dosud na vnitrozemí Anatolie omezená Osmanská říše. A právě námořnictvo, jak později uvidíme, resp. reformy v něm prováděné, stály u zrodu každé změny tureckých praporů a vlajek.

Není jistě náhodou, že právě z doby Muradovy pochází výše zmíněná zpráva o praporech vyvěšených v Alaşehiru, jakož i mapa dokládající červené prapory také na anatolském území. Použití půlměsíce na nich se sice objevuje až v dokladech z 15. stol., ale předpokládám, že půlměsíc na nich byl od samého počátku. V istanbulském Námořním muzeu se nachází mapa Středozemního moře, kterou r. 1462 nakreslil na pergamenu Ibrahim z Tripolisu. Jsou na ni zaneseny i anatolské přístavy Iskenderun, Silifke, Alanya a Antalya, nad nimiž se objevují červené (u Iskenderunu, který drželi v rukách egyptští Mamelukové, zelený) prapory, na nichž jsou pod sebou umísteny tři půlměsíce, s růžky obrácenými k žerdi. Za nimi směřují k vlajicímu okraji proužky (patrně nápis v arabštině, které se zpravidla vyšívaly do jiné látky a následně našívaly na prapor) (20). Na tomto místě je třeba si znovu připomenout, v jakém kulturněideovém prostředí vznikly islámské prapory. Islám, jako vyhlášená bojovná víra, spojuje v nedělitelné jednotě i na svých praporech náboženskou víru s válečnictvím. Zákaz zobrazovat v náboženských souvislostech (a to se týkalo i praporů) živé tvory obrátil muslimské výtvarné umění k ornamentalistice; proto se i prapory v islámských zemích spíše podobají kobercům. Jsou pokryty geometrickými obrazci, především téměř do kruhu uzavřenými půlměsíci, hvězdami a mnohonáhlíky. Kromě toho se na nich vyskytuje jedinečná figura v podobě meče s dvojí čepelí, připisovaná Mohamedovu zeti Álimu a zvaná *zülfikar* (nejslavnější mezi všemi). List praporu bývá také pokryt verší z koránu, které jsou jako zaklínadla na jednom a tomtéž praporu mnohokrát opakovány. Během staletí se na praporech nic s výjimkou výtvarného stylu ornamentů neměnilo a také značně rozdíly praporů zůstaly pro ně typické. O 34 let později od zhotovení mapy však vznikla rytina francouzského rytce Guillauma Caoursina, na níž jsou zobrazeny lodě slavného osmanského admirála Kemala Reise napadající koráby rytířů rádu sv. Jana ze Rhodu. Na osmanských lodích byly r. 1496 vztyčovány vlajky s ležatým půlměsícem (21) (obr. 2). Lze tedy důvodně předpokládat, že od Muradovy reformy používala osmanská flotila červenou vlajku s bílým ležícím půlměsícem.

Muradova "tučra" na vlažce z r. 1518?

obr. 2

šlenka nemusí být tak za vlasy přitažená, jak se může na první pohled zdát, zvláště když víme, že emblémem osmanských císařů se časem staly jejich podpisy kaligraficky vyvedené na zpravidla jednobarevném podkladě a zvané *tučra*. Zejména když se podíváme, jak byly tři půlměsíce na listu původně uspořádány, všimneme si zarážející podobnosti s nedokonalým otiskem palce, ukazováčku a prostředníčku společně. A navíc, nový prapor byl určen pouze sultánovi!

Kdy došlo k úpravě praporu, je evidentní - bylo to roku 1518. V letech 1516 - 1518 podnikali janičárští Řekové Oruç a Hayrettin Rudovous (Barbaros) korzárské výboje v severní Africe. Hayrettin r. 1518 uznal suverenitu osmanského sultána, vstoupil do jeho služeb jako admirál, vybudoval mohutné lodstvo a pro Osmany dobyl větší část severní Afriky. A právě Hayrettinova reforma osmanského lodstva r. 1518 vnesla určitý rád do vlažek tureckého státu a zavedla mj. i hodnotní vlažky v námořnictvu. Již dva roky po Hayrettinových nařízeních byla v Benátkách vytvořena rytina s pohledem na Istanbul od moře, na níž je vyobrazeno celkem sedm lodí: na dvou z nich jsou vlažky s půlměsícem. Není u nich pochyb, že jde o lodi turecké. Na zádi obchodní lodi je vztyčena vlažka s ležícím půlměsícem, zatímco druhá má na ráhně dvě vlažky - jednu se třemi a jednu se dvěma půlměsíci (rytina z r. 1520 je k vidění v pařížské Národní knihovně) (18). Podíváme-li se do známého díla Mahmúda Ševketa paši, které pojednává o vlažkách používaných v 16. a 17. století v osmanských ozbrojených silách (23), hned je jasné, oč se jedná. Sultánovi, jako vrchnímu velitelovi ozbrojených sil, tady náleží hned dvě vlažky - zelená se třemi bílými půlměsíci uspořádanými do kruhu (obr. 3) nebo červená vlažka s oválným zeleným polem, uprostřed něhož jsou zlatou nití vyšity tři půlměsíce - znamení vládce. Druhá lodi tedy patří sultánovi a na ráhně nese jeho symbol. Vlažka se dvěma bílými půl-

obr. 3

Se jménem sultána Murada I. je spojena i následující vlažka, používaná osmanským námořnictvem. Když O. Tarnovskij ve svém článku vzpomíná zavedení praporu se třemi půlměsíci za vlády Selima I. Krutého, zmíňuje další legendu, která stála u jejího vzniku. Tři půlměsíce prý reflektovaly otisk tří prstů negramotného sultána Murada I., který tak r. 1362 "podepsal" mirovou smlouvou se zástupci nezávislé Dubrovnické republiky (22). Tato my-

měsíci na červeném poli (guidon) patří podle Ševketa paši k označení eskadry lodí. Zelená barva se na sultánové vlajce objevuje v 16. století zcela logicky poté, co Selim I. dobyl r. 1517 Egypt a od posledního Abbásovce Mutawakkila převzal pro sebe i své následníky titul kalífa, tj. nejvyššího duchovního představitele muslimů.

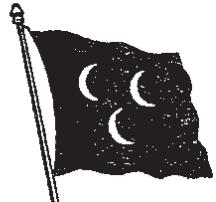
Než se budeme zabývat dalším vývojem vlajek v osmanském loďstvu, dovolte mi dvě zajímavosti, názorně vysvětlující význam námořních vlajek pro tureckou vexilologii.

Když jsem v září 1991 navštívil expozici Námořního muzea na hradě sv. Petra Osvoboditele v jihotureckém městě Bodrum (bývalý Halikárnassos), zaujala mě vlajková tabule nazvaná "Türk Bayrakları" (Turecké vlajky), která přehledně uvádí vývoj tureckého symbolu od dob Osmanových. Nejenže prezentuje i vlajku Osmanova (bílý list), kterou mu měl r. 1289 udělit seldžucký sultán Giyasettin II. (v době úpadku Seldžucké říše se její území rozpadlo na několik částí, spravovaných různými uchazeči o trůn), ale tabuli vévodí vlajka tureckého korzára Turguta Reise ze 16. století, aby názorně dokumentovala prapůvod všech vlajek. Turgut Reis, známý v Evropě spíše jako "hrozný Dragut", byl věhlasným pirátem, který spolu s ještě slavnějším Rudovousem podnikal ze své základny na ostrově Džerba loupeživé nájezdy na Maltu, do Španělska a Itálie. Na rozdíl od Rudovouse však nikdy nevstoupil do sultánových služeb a udržel si nezávislost až do smrti. Jeho vlajka byla červená s bílou paží třímající meč a s lebkou.

Ve zmiňované sbírce sultánských praporů v paláci Topkapi je jedním z mála praporů, které lze datovat, prapor z doby sultána Selima I. Krutého (1512 - 1520), jehož jméno je na něm vyšito. Prapor reg. č. 824 o rozměrech 400 x 250 cm je zhotoven z červeného hedvábí a bohatě vyšit zlatou nití. Uprostřed je meč zülfikar se dvěma čepelemi, které jsou popsány Basmalou a Vyznáním. V místě, kde se obě čepele spojují, je vyšitá kartuše se jménem Alláhovým, pod mečem a nad ním je ve dvou řadách šest velkých půlměsíců. Dvojice půlměsíců při žerdi je popsána verší z koránu (*Nasrun Minellah a Fethun karip*) a na místě hvězd mezi cípy je kaligrafické provedení slov *Ya Muhammed*. Ostatní čtyři půlměsíce jsou popsány veršem z koránu (*La ilā'he illallah*), zatímco uvnitř jsou patnácticípé hvězdy, které lze však spíše již považovat za vyobrazení slunce. Dalších 16 takových, i když menších motivů patnácticípé hvězdy nebo slunce je rozeseto po celém listu praporu (24). Prapor, považovaný za osobní standartu sultánu, tak dokládá vliv námořních červených vlajek na symbol sultánův, jakž i dokumentuje použití slunce jako emblému panovníkova.

Loďstvo vytvořené bývalým korzárem Hayrettinem Barbarosem stálo na začátku největšího rozkvětu Osmanské říše. Tak je charakterizována vláda Selima I. Krutého a především jeho syna Sulajmana I. Zákonodárce, známého v Evropě jako Nádherný (1520 - 1566). I když se o tomto období osmanských dějin piše v mnoha knihách, jen málo rádek je věnováno vexilogické problematice té doby. Dokonce i kniha známého admirála Piri Reise "Kitabül-bahrie" (Kniha o lodařství) se vlajkám, vztyčovaných na lodích, věnuje jenom okrajově a informace o nich zjišťujeme pouze na vyobrazeních lodí a na různých mapách a portolánech (25). Více informací o podobě osmanských vlajek té doby tak získáme ze zahraničních pramenů. Francouzský mnich Morand při líčení společné výpravy francouzských a tureckých lodí z přístavu Toulon do Is-

tanbulu v letech 1543 - 1544 a následného přivítání v osmanské metropoli popisuje jak francouzskou, tak i osmanskou vlajku. Spolu s tím cituje i legendu, podle níž prý nejmenovaný panovník měl jenom jednu dceru, kterou zasnoubil Osmanovi, a ve stejném době mu udělil prapor se třemi bílými půlměsíci na červeném podkladě. Tak prý tehdejší osmanská dynastie vysvětlovala vznik vlajky, jejíž podobu mnich bohužel podrobněji nespecifikuje (26). Představu o ní si však můžeme udělat podle obrazu bitvy u Lepanta z r. 1571, který namaloval italský malíř Andrea Vicentinoni pro benátského dóžete, v jehož paláci dosud visí. Na lodi tureckého velícího námořního kapitána Müezzinoglu Aliho paši vlaje zadová červená vlajka se třemi bílými (již svislými) půlměsíci (obr. 4), zatímco na ráhnu stěžně je bílý guidon se dvěma řadami červených půlměsíců. Na lodi kapitána-paši (odpovídá zhruba admirálovi) je na přídovém stožáru vztyčena další vlajka - se zülfikarem, vyšitým zlatou nití, zatímco na zádi má červený guidon se třemi bílými půlměsíci (27). Vše nasvědčuje tomu, že již v polovině 16. století byly tři půlměsíce na osmanské vlajce uspořádány do vrcholů pomyslného trojúhelníka, jehož základna je rovnoběžná s podélnou osou.

obr. 4

Také v pozdějším období, kdy se zdá, že systém námořních vlajek byl v Osmanské říši stabilizován, jsme odkázáni převážně na zahraniční informace. V r. 1712 byl v Norimberku vydán "Atlas novus", který kromě symbolů ostatních evropských států uvádí i vlajky turecké. Mezi nimi je zobrazení vlajky sultána (na červeném listu v bílém disku, posunutém poněkud k žerdi, jsou zlatou nití vyšité tři půlměsíce), zatímco tři bílé půlměsíce uspořádané do trojúhelníku a růžky směrované k vlajicímu okraji červeného listu jsou připisovány krétským Turkům (Krétu Osmané obsadili r. 1656) (28). Pět let po vydání atlasu navštívil Osmanskou říši na pozvání francouzského vyslance u sultána dvora Deferiola jeho krajan Pillon de Tournefort, který o své výpravě napsal knihu (29). Je v ní i vyobrazení izmirského hradu, na kterém vlaje prapor pouze s jedním půlměsicem. Podle norimberského atlasu její však bohužel nelze identifikovat, neboť tam žádný takový symbol není uveden.

Islámské období na vlajkách v letech 1730 - 1793

V dosavadním vývoji osmanských vlajek a praporů hrála rozhodující úlohu červená barva, která však byla na počátku 18. století doplněna zelenou. Např. na obraze bitvy tureckého lodstva u mysu Lori (r. 1738) jsou vidět vlajky námořních hodnostářů s půleným, zeleno-červeným, listem; stejně rozdělení je patrné i na zadové vlajce (30). Původ zelené na tureckých výsostných symbolech je třeba hledat v muslimském náboženství, jak tomu napovídá i postavení zelené barvy nad červenou.

V období, následujícím po vládě sultána Mahmúda I. (1730 - 1754), byly v osmanském námořnictvu používány již jenom zelené vlajky, jak tomu nasvědčuje několik dokladů z doby války proti Rusku a Rakousku. Tak např. v knihovně paláce Topkapi je pod č. 12 registrován obraz souboje tureckých a ruských plavidel u mysu Kilburnu v r. 1787, kde je vidět několik osmanských vla-

je. Na hlavním stěžni veličího kapitána je na zeleném poli bílý půlměsíc, zatímco zádové vlajky na všech lodích jsou čisté zelené; v červené barvě jsou pouze plamence na stěžních všech lodí. Víme také, že na stěžni admirála osmanského lodstva Bekira paši vlala zelená vlajka se zülfikarem (31) a tak můžeme konstatovat, že jak hodnotní, tak zádové vlajky byly v období výše zmíněné války (1787 - 1792) zelené s výjimkou vlajky panovníkovy a poprvé doloženého plamence. Další důkaz pro toto tvrzení najdeme opět v paláci Topkapı - v místnosti věnované sultánu Selimu III. (1789 - 1807), jenž na trůn usedl v průběhu války, je z pozůstalosti Kadriho paši použito nábytku zdobeného olejomalbami. Jedna z nich zobrazuje galéry v istanbulském přístavu s příslušnými výsostnými odznaky. Na hlavním stěžni admirálový lodi je zelená vlajka kapitána-paši (admirála) se zülfikarem, nad kterou se třepotá červený plamenec. Ostatní galéry mají na stěžních zelené vlajky s kotvou, která se v budoucnu stane obvyklým námořním symbolem, na dvou z nich vlaje také zádová vlajka, tvořená prázdným zeleným listem (32). Podle vročení (1790) a tuğry sultána Selima III. lze usuzovat na to, že i za prvních pět let jeho vlády se v osmanském námořnictvu pokračovalo v používání zelených vlajek.

Poznámky a prameny:

- (1) Jaroslav Martýkán: Prapory Turků na jejich cestě do Evropy. *Vexilologie* č. 95, s. 1835 - 1847.
- (2) Bilecik 1992, turistický průvodce, který vydalo T.C. Bilecik Valiliği İl Turizm Müdürlüğü, Bilecik 1992, s. 17.
- (3) Fevzi Kurtoğlu: Türk bayrağı ve ay yıldız, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Yayınları, 2. vydání, Ankara 1987 (1. vydání 1938), s. 54.
- (4) Osman Oktay: A brief history of Turks, publikace Ministerstva kultury a turistiky Turecké republiky č. 765, Ankara 1988, s. 32.
- (5) Aşik Paşazade: Tarih, İstanbul, b.r., s. 10. M.V. Revnivcev, jeden z lektorů tohoto článku, zpochybňuje tvrzení o vyjádření vazalského vztahu touto formou, protože po porážce od Mongolů r. 1243 u Kosedagu již seldžučtí sultáni neměli právo investitura a sami byli vazaly mongolských Ilchánovců (Hülaguovců).
- (6) Oruç Bey Tarihi, Dr.F. Babinger, Hannover 1925
- (7) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 60.
- (8) Graf Marsigli: Osmanlı İmparatorluğun zuhur ve terakkisinden Inhitatti zamanına kadar askeri vaziyeti, turecky nákladem okresního hejtmana, Ankara 1934, s. 176.
- (9) Basmala: hovorové pojmenování zbožné formule "Bismi' lláhi ar-rahmáni ar-rahím" (Ve jménu Boha milosrdného, slitovného), kterou začíná každá súra koránu.
Vyznání: arabsky šáháda, formule "La' iláha illa 'lláhi wa Muhammadun rasulu 'lláhi" (Není boha kromě Alláha a Mohammed je posel Boží), která je klíčovým vyjádřením příslušnosti k islámu a odevzdanosti do vůle Boží.
- (10) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 72.
- (11) A.Paşaçade, op. cit., s. 6.
- (12) Cituje např. O. Tarnovskij: Státní vlajka Turecka, *Vexilologie* č. 6, s. 36. V islámském náboženství (súra č. 18 Jeskyně

Koránu) je obsažena legenda o "Dvourohém" (arabsky *Dhu l-Qarnajn*), kterého znalci tradičně spojují s Alexandrem Velikým, jenž údajně nosil přílbu s rohy v podobě půlměsice. Podle M.V.Revnivceva proto měl původně turecký půlměsíc oba růžky vzhůru.

- (13) J.Marykán, op. cit., s. 1842.
(14) F.Kurtoğlu, cit. op., s. 56. Dle evropské kartografické tradice je autorem tohoto tzv. *Katalánského atlasu* židovský kartograf Abraham Cresques, žijící na Mallorce.
(15) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 57.
(16) Whitney Smith: *Flags through the ages and across the world*, Winchester 1975, s. 289.
(17) A.Paşaçade, cit. op., s. 63. M.V.Revnivcev uvádí datum dobytí Alasehiru r. 1390 a připomíná, že Turci kmene Kayı mohli používat červené prapory již ve 30. letech 13. století, kdy je znali z Chorezmu (viz pozn. 19 k článku J. Martykán: Prapory Turků na jejich cestě do Evropy, *Vexilologie* č. 95, s. 1847).
(18) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 61.
(19) Nejstarším janičářským praporem v depozitářích Vojenského muzea je červená korouhev, zavěšená na příčném ráhně (s vlaštovčím ocasem), která v pravém horním rohu má bílou dlaň, napříč bílý meč se dvěma čepelemi - (*zülfikar*) a v dolním rohu bílé kruhové pole představující staroturecký symbol štěstí *moncuk*. Datovat prapor se historikům bohužel nepodařilo. Podstatné starší jsou polní bojová znamení velitelů jednotek, která představují tradiční turecko-mongolské symboly. Všichni vyšší velitelé používali jako svých osobních nositelných symbolů *bunčuky* (*tugy*), zhotovené z koňských žiní. Např. sultán měl *bunčuk* se sedmi koňskými ohony, velkovezír (*sadrazan*), který v době války velel celé armádě, nosil *tug* se čtyřmi ohony a guvernéři jednotlivých provincií (*beylerbey*), kteří veleli nižším útvárum, používali polní znamení s jednou koňskou oháňkou. *Tugy* byly zpravidla zhotoveny z bílých koňských žiní, zdobené červenými a modrými stuhami a nošeny na červených žerdích, zakončených zlacenou koulí nebo půlměsícem. (T. Wise, G. Rosignoli: *Military flags of the world 1618-1900*, Dorset 1977, s. 100.) K tradici červené barvy v osmanské armádě se vyjadřuje M.V.Revnivcev, když upozorňuje na jednu z nemnoha zachovalých listin sultána Orhana z července 1348, hovořící o "červené vezírské látce". Velkovezír byl vrchním velitelem vojska a za Murada I. to byl Candarli Kara Halil Hayrettin paša, který pěší i jezdecký sbor vytvořil převážně z příslušníků dervišského řádu Bektasi; jeho rádovou barvou byla již od 12. století červená. M.V.Revnivcev tedy potvrzuje naši hypotézu, že velmi záhy po ustavení osmanského státu se tu konstituovaly dva druhy praporů, bílé pro sultány a červené prapory vojenské.
(20) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 58.
(21) Claude Farrére: *Histoire de la Marine Française*, Paris 1934, s. 63.
(22) O.Tarnovskij, op. cit., s. 76-77.
(23) Mahmut Şevket Paşa: *Osmâni Teşkilât ve Kiyaleti Askeriyesi*, İstanbul 1925, s. 38.
(24) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 76-77.
(25) Fuat Köprülüoğlu: *Türk Hukuk ve İktisat (Bizansın Osmanlı Müesseselerine Tesiri)* (1931).
(26) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 99.

- (27) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 101 - 102.
- (28) Atlas Novus, vyd. Iohannis, Nürnberg 1712 (knihovna Fazıl Ahmet Paşa Kütüphanesi č.reg. 336).
- (29) Pavillon de Tournefort: Relation d'un voyage de Levant, Lyon 1718.
- (30) Fevzi Kurtoğlu: Bir Türk Denizcisinin Hatıraları, Deniz Matbahası (1936).
- (31) F.Kurtoğlu, Türk bayrağı ve ay yıldız, s. 108.
- (32) F.Kurtoğlu, op. cit., s. 110.

24. VÝROČNÍ ČLENSKÁ SCHŮZE VEXILOLOGICKÉHO KLUBU

Už po čtyřadvacáté se 20. května 1995 sešli členové Vexilogického klubu na své výroční členské schůzi. Počet účastníků (19), však byl tentokrát menší než v předchozích letech. Byl zřejmě ovlivněn změnou původně avizovaného březnového termínu. Změnu si však vynutil čistě praktický důvod - právě květnové datum vyhovovalo Vojenskému muzeu, v jehož zasedací síni se v posledních letech vexilogická jednání tradičně konají. Mezi účastníky byli letos opět dva "zahraniční" členové - Ing.J. Tenora (Německo) a P. Strašifták (Slovensko).

První body schůze byly, jak je běžné, věnovány administrativnímu jednání. Nejdříve Mgr. P. Fojtík seznámil přítomné s činností a hospodařením Vexilogického klubu v roce 1994. Ve svém vystoupení upozornil na novou spolupráci s Klubem přátele Žižkova, který opět po několika letech vstoupil na scénu místo Muzejního spolku. Tato spolupráce má pro klub velký význam, protože obě organizace sdílejí společnou klubovnu (formálním uživatelem je KPŽ, VK místnost využívá po vzájemné dohodě a vzhledem k dlouholeté společné klubovně někdejšího OKD v Praze 3). Po organizačních změnách v žižkovském klubu se poněkud zlepšily i podmínky pro výborová jednání Vexilogického klubu. Stále ovšem není možné situaci v suteréních místnostech ve Viklefově ulici č. 20 označit za vyhovující. Ve výroční zprávě se Mgr. P. Fojtík dále také zabýval mezinárodními vztahy klubu v souvislosti s mezinárodním vexilogickým kongresem a zasedáním FIAV. Ve zprávě nebyly opomenuty ani aktivity členů klubu. Kritická slova byla opět adresována členům heraldické komise při Parlamentu České republiky. Ačkoliv počet českých obcí s novými prapory dosáhl již mnoha desítek, stále nemá výbor (a tím ani členové klubu) k dispozici žádnou souhrnnou informaci, dokonce ani seznam obcí, které v letech 1991 - 1995 prapory obdržely. Nedostatek informací pak způsobuje, že se ani výbor, ani ostatní členové klubu nemohou zapojit plně informovaně a kvalifikovaně do vexilogické práce při tvorbě a posuzování nových městských vlajek. Důležitou částí výroční zprávy byla informace o připravovaném dvoudenním I. českém národním vexilogickém kongresu, který by se měl uskutečnit v květnu 1996 v Hradci Králové při příležitosti čtvrt století české a slovenské organizované vexilogie. V rámci kongresu by měla proběhnout i výroční členská schůze. V této souvislosti byli vyzváni členové klubu k účasti a k odborným přednáškám. Ve finanční zprávě byli přítomní seznámeni

také s návrhem rozpočtu na rok 1995. Protože výbor nechtěl ještě zvyšovat členské příspěvky, byly předpokladané výdaje výrazně vyšší než očekávané příjmý a rozdíl má být kryt přebytkem z roku 1994.

Po pěti letech byla na programu výroční členské schůze také volba nového výboru klubu. Bylo navrženo rozšíření výboru o dva členy. Na kandidátce se kromě dosavadních členů výboru objevila dvě nová jména - Ing. P. Exnera a J. Eichlera. Výbor byl zvolen jednomyslně. (Jeho složení viz Usnesení).

V odborné části vystoupil nejdříve J. Hubka se souhrnnou informací o novinkách v roce 1994, následovala podrobnější informace Ing. P. Exnera o chystaném národním vexilogickém kongresu, dále zpráva Ing. J. Tenory o výroční členské schůzi Severoamerické vexilogické asociace (NAVA) a symbolicky bylo připomenuto 75. výročí přijetí československé vlajky. Podstatnou část odpoledního programu zabraala mimo program uskutečněná prohlídka nové expozice Vojenského muzea, při které dr. Z. Svoboda kladl důraz zejména na vexilogické exponáty. Projití celé stálé výstavy však trvalo poměrně dlouho a část vexilogických objektů už byla některým členům klubu dobře známa z let minulých. Délka tohoto bodu schůze byla některými účastníky (např. K. Černý z Plzně) kritizována, protože kvůli následnému nedostatku času opět nedošlo k očekávané výměně vexilogických zkušeností. Nezbývá než věřit, že připravovaný I. český národní vexilogický kongres v Hradci Králové bude v této věci mnohem větším přínosem.

Mgr. Pavel Fojtík

USNESENÍ 24. VÝROČNÍ ČLENSKÉ SCHŮZE VEXILOGICKÉHO KLUBU Výroční členská schůze

I. schválila:

- a) zprávu o činnosti výboru od poslední VČS v r. 1994
- b) zprávu o finančním hospodaření klubu v r. 1994
- c) rozpočet vexilogického klubu na r. 1995

II. zvolila:

- a) výbor Vexilogického klubu na nové funkční období ve složení pp. Aleš Brožek, Jiří Eichler, Petr Exner, Pavel Fojtík, Josef Hubka, Jaroslav Martykán, Ludvík Mucha, Zbyšek Svoboda a Jiří Tenora
- b) revizorem Vexilogického klubu p. Karla Černého

III. vzala na vědomí:

- a) informaci Ing. Petra Exnera o přípravě I. českého národního vexilogického kongresu a 25. výroční členské schůze VK v Hradci Králové 18. - 19. května 1996.
- b) informaci Ing. Jiřího Tenory o výroční členské schůzi Severoamerické vexilogické asociace NAVA v r. 1994, které se zúčastnil.
- c) informaci členů VK dr. Vladimíra Liščáka a Karla Černého o jejich publikačních aktivitách na vexilogickém poli (Státy a další území světa, nakl. Libri; 2. zápisník Vexilogie, nákl. vlastním).

IV. uložila:

výboru zvážit připomínu ke skladbě programu příští VČS tak, aby zbylo více času na výměnu vexilogických zkušeností.
Schváleno jednomyslně 20.5.1995

NOVÉ VLAJKY

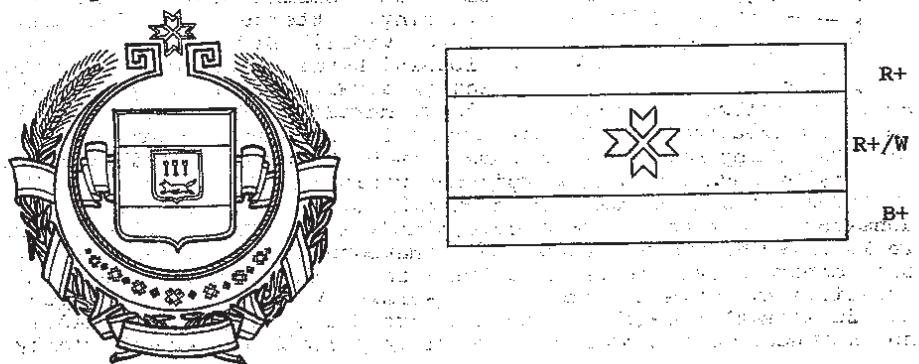
HRADEC KRÁLOVÉ

Primátor města Hradec Králové ing. Martin Dvořák používá na svém služebním autě při reprezentačních příležitostech malou autovlajku v barvách města. Tvoří ji tři stejné široké vodorovné pruhy - bílý, žlutý a červený. Ve středu žlutého pruhu je umístěn znak města Hradce Králové - na červeném štítě stříbrný, heraldicky vlevo hledící, dvouocasý český lev se zlatou korunou, jazykem a zbrojí, držící v předních tlapách zlaté velké písmeno G. Poměr stran vlajky je 2:3. Skutečné rozměry vlaječky jsou 17 x 25 cm. Je sešita ze tří pruhů látky a na obou stranách vlajky je ve středu žlutého pruhu našít městský znak tak, že lev na líci hledí směrem k vlajícímu okraji, zatímco na rubu vlajky hledí k žerdi. Vlaječka byla poprvé použita dne 30. ledna 1995 při příležitosti návštěvy velvyslance USA v České republice Excellence Adriana A. Basory v Hradci Králové. Dosud nebyla nijak kodifikována. (Za poskytnutí informací děkuji JUDr. Arnoštu Urbanovi z Úřadu města Hradec Králové.)

pex

MORDVINSKO

S přijetím Deklarace o státní svrchovanosti Mordvinské sovětské socialistické republiky 7.12.1990 byla Mordvinská ASSR přejmenována na Mordvinskou SSR. Její symboly však nebyly změněny a užívaly se ty, které stanovil zákon z 3.6.1981. Dne 31.8.1991 přijala Nejvyšší rada Mordvinské SSR usnesení o přípravě nových symbolů a prezidium tohoto orgánu rozhodlo 5. února 1992, že vyhlásí soutěž na symboliku Mordvinské SSR. V ní bylo posouzeno přes 100 návrhů vlajek a 8 návrhů znaku, ale konečné řešení nebylo přijato ani po přijetí nového názvu státního útvaru (Mordvinská republika) 25. ledna 1994. Teprve 30.3.1995 schválil předseda Národního shromáždění N. Merkuškin ústavní zákon č. 92-1 o státním znaku a ústavní zákon č. 98-1 o státní vlajce. Ta je nevexilogicky popsána v článku 2. Má tři vodorovné pruhy, tmavě červený, bílý a tmavě modrý v poměru 1:2:1. Ve středu bílého pruhu je tmavě červený sluneční znak poněkud připomínající osmicihou hvězdu tvořenou čtyřmi segmenty. Jejich počet patrně

R+

R+/W

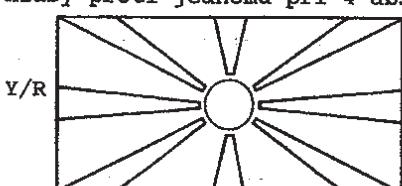
B+

připomíná 4 národnosti obývající Mordvinsko (erzja, mokša, kartaia a terjucham). Poměr šířky k délce je 1:2. Autorem vlajky je expert vládního Výboru pro národnostní otázky Andrej Stěpanovič Aljoškin. Znak navrhl asistent Mordvinského pedagogického institutu M.Je. Jevsejjeva Nikolaj Dmitrijevič Čikrinjov. Na stříbrné břevno červeného štítu položil městský znak Saranska (stříbrný štít s červenou liškou pod trojici červených šípů). Červený štít pak obklopil zlatou sponou do vlasů ozdobenou sedmi černými a hnědými ornamenty a zlatými klasy, jež převázal červenobílomodrou stuhou. (Na ní byly původně vyšity názvy republiky v ruštině a v jazyčích erzja a mokša, ale později byly odstraněny.) Nad štít umístil červený sluneční znak z vlajky. Ornamenty na sponě symbolizují sedm mordvinských měst (Saransk, Ardatov, In-sar, Kovylkino, Krasnoslobodsk, Ruzajeveku a Temnikov). Klasy připomínají tradiční zaměření ekonomiky republiky na zemědělství. (Dopis předsedy Nejvyššího sovětu Mordvinské SSR N.Birjukova z 27.7.1992, dopis předsedy komise Nejvyššího sovětu Mordvinské SSR pro národnostní politiku, kulturu a glasnost A. Timoškina z 30.11.1993, dopis předsedy výboru Národního shromáždění pro kulturu, výchovu, vědu, glasnost, mezinárodní vztahy a mládež A.Kupčinina z 16.3.1995, dopis vedoucího aparátu Národního shromáždění N.S.Krutova z 23.8.1995 a dopis vedoucího oddělení sociální politiky Národního shromáždění N.I.Kruglova z 31.10.1995.)

M.V.Revnivcev

MAKEDONIE

Jak jsme již informovali při přijetí dosavadní státní vlajky této republiky (viz *Vexilotologie* č. 87, s. 1710 a č. 88, s. 1722), vznik samostatného makedonského státu a především podoba jeho symbolů byly solí v očích sousedního Řecka. To nakonec v Evropské unii prosadilo ekonomické embargo, které po 18 měsíců sužovalo tuto zemi. Vedlo mj. i k otopení tvrdého stanoviska makedonských úřadů, které nakonec projevily ochotu diskutovat o jménu i symbolech své země. Dne 5. října 1995 proto parlament 110 hlasů proti jednomu při 4 absencích rozhodl o změně státní vlajky

pro Makedonie. I nadále jí je žluté slunce na červeném listu, grafické ztvárnění však již neevokuje podobnost se šestnácticípou hvězdou z Verginy, kterou na dosavadní vlajce viděli Řekové. Spiše teď připomíná horní polovinu arizonské vlajky, a tak mimovolně symbolizuje americkou úlohu při urovnávání řecko-makedonského sporu. K téměř jednomyslnému rozhodnutí však zaručeně dopomohl atentát na prezidenta Kligorova, ke kterému došlo krátce před hlasováním a který byl údajně dílem vypjatého nacionalisty, nesouhlasícího s urovnáním tohoto zdánlivě banálního problému. Hlasování makedonského parlamentu předcházela dohoda mezi Makedonií a Řeckem ze 14.9.1995, kterým Řecko uznalo makedonskou suverenitu a zrušilo embargo, zatímco se Makedonie zavázala změnit vlajku a odstranit z ní žluté slunce se 16 paprsky. V zákonu se uvádí pouze, že se šířka vlajky k délce má jako 1:2 a že průměr slunečního kotouče měří sedminu délky vlajky. Změřením kresby vlajky

v příloze k zákonu vyplyvá šířka vodorovných a svislých paprsků u okraje vlajky 4 jednotky, v rozích šest jednotek, je-li poměr šířky k délce 20 : 40. Průměr disku je 6 jednotek a průměr pomyšlné kružnice, která odděluje slunce od paprsků, 7 jednotek. Zákon vstoupil v platnost 6.10.1995 dekretem č. 08-3359/1 prezidenta republiky. (Službení vesnik na Republika Makedónija č.47.)

jm,jt

NOVÉ ZNAKY

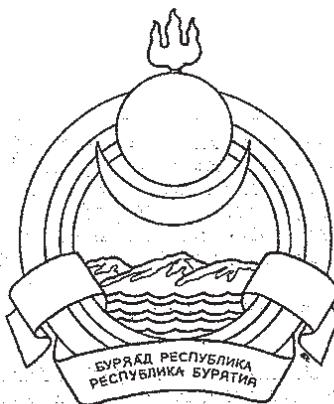
ČERNÁ HORA

Laskavostí našeho spolupracovníka R. Klimeše jsme dostali kopie právních předpisů o černohorských symbolech. Ty jsou popsány v zákonu přijatém na zasedání parlamentu 27. a 28. prosince 1993. Na znaku je stříbrný (v originále se uvádí bílý) korunovaný rozkřídlený orel držící žezlo a římské jablko. Na prsou nese červený štit se zlatým kráčejícím lvem. Vlajka má tři vodorovné pruhy, červený, modrý a bílý, a méně častý poměr šířky k délce (1:3). Vzor (etalon) znaku je otištěn v nařízení z 19. května 1994. (Službení list Republike Crne Gore č. 56 z 29.12. 1993 a Službení list Republike Crne Gore č. 19 z 30.5. 1994.) abr

BURJATSKO

Státní znak Burjatské republiky byl zaveden zákonem z 20.4.1995. Podle článku 1 sestává znak z kruhu v národních barvách modré, bílé a žluté. Vrchní část znaku tvoří zlaté sojombo, tradiční symbol věčného života skládající se z půlměsice, slunce a trojplamene. Uvnitř kruhu jsou střídavě modré a bílé vlny Bajkalského jezera. Nad nimi se tyčí zelené a tmavozelené pohoří, charakteristické pro burjatskou krajину. Světle modrá stuha ovíjí svými konci trojbarevný kruh. Dole nese opisy s názvem republiky v burjatštině a ruštině. V zákoně se neuvedejí podrobnosti, které se autorům asi zdaly samozřejmé. Modrý pruh je vně a je široký jako oba ostatní dohromady. Horní vlna je modrá, opisy na stuze

jsou černé. Pohoří je tmavě zelené, špičky hor světlejší. Vnitřní pás kruhu připomínající vlajku je popsán jako žlutý (!), zatímco sojombo jako zlaté. K zákonu přísluší i přesná geometrie jak celého znaku na čtverečkovém rastru, tak i sojomba. Je to pochopitelné, protože znak byl navržen nezávisle na evropské heraldice a popis v zákoně by nestáčil na jeho nakreslení. Kruhový tvar a stuha připomínají základní tvar sovětské heraldické tvorby. (Flaggen, Wappen, Siegel č. 28, červenec 1995.) jt

RŮZNÉ

JIŘÍ LOUDA PĚTASEDMDESÁTILETÝ

Je to neuveritelné, jak čas utíká. V 79. čísle Vexilogie (s. 1562) jsme si připomněli sedmdesátiny našeho člena klubu Jiřího Loudy a máme tu jeho další životní jubileum - pětasedmdesátiny, které oslavil 3. října 1995. Z pohledu vexilologů to bylo velmi plodné pětileté období. Jako člen heraldické komise při ČNR se s J. Loudou aktivně podílel jak na textu zákona o státních symbolech České republiky (zpracoval heraldickou část důvodové zprávy), tak i na obrazové příloze (je autorem kresby malého a velkého znaku i prezidentské vlajky). Ještě plodnejší byl při navrhování nových obecních znaků a praporů. Heraldická komise doporučila dosud schválit jeho 42 znaků a 37 praporů. Také na spolupráci s našim zpravodajem J. Louda nezapomíнал a výsledkem byla stat o standardách rytířů Podvazkového řádu (Vexilogie č. 86, s. 1675 až 1678). Pro úplnost uvedme, že jsme Jiřího Loudu mohli vidět v poslední době ve třech filmech: ve Fojtíkově filmovém dokumentu Symboly české nezávislosti, v pětadvacetiminutovém dokumentu Život mezi erby, který o J. Loudovi natočil Rudolf Adler (vysílala Česká televize 13. a 16. prosince 1994), a naposledy v říjnu v pořadu TV Nova Snidaně s Novou. Do dalších let přejeme oslavenci pevné zdraví! abr

---

VEXILOLOGIE - zpravodaj Vexilogického klubu, 130 00 Praha 3,
Pod lipami 58. Výkonný redaktor ing. Aleš Brožek. Toto číslo
připravila redakční rada ve složení ing. A. Brožek, ing. P. Ex-
ner, mgr. P. Fojtík, J. Hubka, ing. J. Martýkán, doc. L. Mucha,
CSc., dr. Zb. Svoboda a ing. J. Tenora. Výtvarně spolupracovali
ing. A. Brožek, ing. P. Exner, mgr. P. Fojtík a R. Klimeš.

Prosinec 1995

č. 98

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha čj.
NP 426/93 ze dne 23.3.1993.

Z OBSAHU TOHOTO ČÍSLA:

OSMANSKÉ BARVY - ČERVENÁ A BÍLÁ (1. ČÁST)	1883
24. VÝROČNÍ ČLENSKÁ SCHŮZE VEXILOLOGICKÉHO KLUBU	1893
NOVÉ VLAJKY	1895
Hradec Králové	1895
Mordvinsko	1895
Makedonie	1896
NOVÉ ZNAKY	1897
Černá Hora	1897
Burjatsko	1897
RŮZNÉ	1898
Jiří Louda pětasedmdesátiletý	1898

SUMMARY

The leading article by J. Martykán deals with the history of Turkish flags and banners from the 13th century till 1793. He calls the reader's attention to a white flag with *basmala* and *shahada* inscriptions. This flag kept in Topkapi has also three vertical stripes consisting of eight small fields of green and red at the hoist and dark red stripes at the top and bottom edges (Fig.1). This can be one of flags used by sultan Osman. He tries to determine the period when a red flag flew for the first time and assumes that it was during the reign of sultan Murad I. Hüdavendigar (1359-1389). Finally, he explains why three crescents appeared on Turkish flags. This issue brings also a report from the AGM which took place in the Military Museum in Prague on 20 May 1994 and which elected a new committee (A. Brožek, J. Eichler, P. Exner, P. Fojtík, J. Hubka, J. Martykán, L. Mucha, Z. Svoboda, and J. Tenora) of the Vexillology Club for the next five years. The regular section *New flags* informs of a flag of Mayor of Hradec Králové, Macedonia and Mordovia. The section *New arms* contains data on the arms of Montenegro and Buryatia. The issue is concluded with the information on vexillological activities of Jiří Louda who was 75 on 3 October this year. This issue of VEXILOLOGIE was published thanks to the generous subvention of the company *Tonner International*.

Vytištění tohoto čísla sponzorovala firma

tonner
international